

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

VEZENJE

Osnovni vbodi in tehnika vezenja

Slikarski, marjetični in gobelinski vbod

Angleško vezenje in vezenje rišelje

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

V E Z E N J E

Osnovni vbodi in tehnika vezenja

Slikarski, marjetični in gobelinski vbod

Angleško vezenje in vezenje rišelje

Učni načrt za izbirni predmet

VEZENJE

Osnovni vbodi in tehnika vezenja: 35 ur
Slikarski, marjetični in gobelinski vbod: 35 ur
Angleško vezenje in vezenje rišeljce: 32 ur
7., 8. in 9 razred

AVTORICI:

Matilda Mlakar, učiteljica praktičnega pouka, predmetna učiteljica tehnične vzgoje in fizike, učiteljica vezenja v kroških vezenja na OŠ Pohorskega odreda Slovenska Bistrica, OŠ Cirkovce in OŠ Mladika v Ptuju v obdobju od 1994 do 2004, upokojena

Majda Ferk, predmetna učiteljica biologije in kemije, učiteljica vezenja v krožku vezenja v OŠ Pohorskega odreda Slovenska Bistrica od 2001 do 2004

STROKOVNA SODELAVKA:

Ivanka Kores, ravnateljica OŠ Cirkovce

Izdala in založila **Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo**

Za ministrstvo: dr. **Milan Zver**

Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Nataša Purkat**

Jezikovni pregled: **Danica Maček** in **Tatjana Ličen**

Oblikovanje: **TANDAR**

Prelom: **Kočevski tisk, Kočevje**

Prva izdaja

Ljubljana, 2008

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:746.3

MLAKAR, Matilda

Učni načrt. Izbirni predmet [Elektronski vir] : program osnovnošolskega izobraževanja. Vezenje / [avtorici Matilda Mlakar, Majda Ferk]. - 1. izd. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008

Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osno_vnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_sole/abecedni_seznam_izbirnih_predmetov_v_devetletni_osnovni_soli/

Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osno_vnosolsko_izobrazevanje/program_devetletne_osnovne_sole/izbirni_predmeti_v_devetletni_osnovni_soli/

ISBN 978-961-234-680-5 (Zavod RS za šolstvo)

1. Gl. stv. nasl. 2. Ferk, Majda
238038784

K a z a l o

1 OPREDELITEV PREDMETOV	3
2 SPLOŠNI CILJI PREDMETOV.....	4
3 OPERATIVNI CILJI PREDMETOV	5
3.1 Osnovni vbodi in tehnika vezenja	5
3.2 Slikarski, marjetični in gobelinski vbod	10
3.3 Angleško vezenje in vezenje rišelj	14
4 KATALOG ZNANJA.....	18
4.1 Osnovni vbodi in tehnika vezenja	18
4.2 Slikarski, marjetični in gobelinski vbod	19
4.3 Angleško vezenje in vezenje rišelj	19
5 PRILOGE.....	21
5.1 Medpredmetne povezave:	21
5.2 Specialnodidaktična priporočila.....	21
5.3 Ocenjevanje znanja	22
5.4 Predlog literature za učitelje	22

1 OPREDELITEV PREDMETA

Značilno žensko domače rokodelstvo v preteklosti je bilo (in je še vedno) izdelovanje vezenin ali na kratko vezenje. Vezenina se je razvijala v stari Grčiji, Ameriki in Evropi. Tehnika vezenja – okraševanja oblačil in drugih predmetov za vsakdanjo rabo se je v zgodovini človeka vedno bolj izpopolnjevala in postajala vedno bogatejša in raznovrstnejša. V srednjem veku so vezenine krasile sobane na dvorcih, v palačah in cerkvah.

Z razvojem mest so začele šivati vezenine meščansko dekle, meščanska gospa in kmečko dekle na vasi. Takrat je največ vezenin nastalo za balo (vezena posteljnina, prti in prtički), ki jo je nevesta pripeljala na novi dom. Z uvedbo ženskih ročnih del v učni program osnovne šole so generacije spoznavale osnovne tehnike vezenja. Med drugo svetovno vojno in po njej je razvoj ročne vezenja zastal, ker je bilo ročno delo za dekleta v osnovni šoli odpravljeno.

Vezenje (osnovni vbodi in tehnika vezenja; slikarski, marjetični in gobelinski vbod; angleško vezenje in vezenje rišelje) so trije samostojni **enoletni izbirni predmeti**, ki jih osnovna šola lahko ponudi učencem zadnjega triletja osnovne šole. Znanja, ki so zaobsežena v celotnem programu, so med seboj povezana, se nadgrajujejo in poglobljajo, zato priporočamo, da se učenec najprej vključi k predmetu **osnovni vbodi in tehnika vezenja**, naslednje leto k predmetu **slikarski, marjetični in gobelinski vbod** in nazadnje k predmetu **angleško vezenje in vezenje rišelje**, kjer učenci vezejo zahtevnejše oblike, tudi ažur in križce na štetje.

Učenec se lahko vključi k predmetu **slikarski, marjetični in gobelinski vbod**, tudi če prejšnje leto ni bil vključen k predmetu **osnovni vbodi in tehnika vezenja**, vendar obvlada minimalna znanja osnovnih vbodov vezenja. K predmetu **angleško vezenje in vezenje rišelje** se lahko vključi učenec, ki vsaj delno obvlada osnovne vbode in tehniko vezenja. Predmeti spadajo v družboslovno-humanistični sklop izbirnih predmetov. Prispevajo pomembna znanja o naši preteklosti in kulturni dediščini. Znanje vezenja je za današnji čas zelo uporabno.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETOV

Z uvedbo izbirnih predmetov vezenje v zadnji triadi osnovne šole želimo učencem podati znanja s področja vezenja in vezenin in tako obuditi kulturno dediščino ter ohraniti to lepo domačo obrt. Ta dejavnost je vezana na razum in čustva.

Učenec pri izbirnih predmetih **vezenje**:

- pri pregledovanju in izbiranju vzorcev razvija logično sklepanje in abstraktno mišljenje, ustvarjalnost in domišljijo;
- nauči se prepoznavati motive in tehnike ročnega vezenja, ki so značilni v posameznih pokrajinah v Sloveniji;
- nauči se prenašati sliko na platno in razvija likovne sposobnosti in estetski čut;
- nauči se, kako pripraviti načrt vzorca;
- navaja se na samostojno delo;
- spozna slovenske izraze za tehnike vezenja in vrste vbodov;
- pri vezenju razvija likovne sposobnosti za harmonije barv prejic, nauči se pranja in likanja vezenin;
- razvija interes za praktično delo in nadaljnje izobraževanje ter si pridobi možnost poznejše samozaposlitve;
- pri praktičnem delu si razvija ročne spretnosti in pridobiva delovne navade, krepi pozornost, natančnost, vztrajnost in potrpežljivost;
- navaja se na čistočo pri delu;
- bolj kakovostno preživlja prosti čas;
- ohranja in razvija kulturno dediščino;
- pripravlja se za sodelovanje v kulturnem življenju ožjega in širšega okolja ter za razumevanje in human odnos do kulturne dediščine;
- sodeluje pri promociji šole, kraja in občine;
- se druži v skupine, razvija humane odnose, prijateljstva in prijetno sproščanje ter se navaja na kulturni dialog;
- v družino se prenašajo vrednote, kot so ljubezen, spoštovanje otrok do starejših in nasprotno;
- spoznava uporabno vrednost vezenin kot okras na oblačilih, modnih dodatkih, za dekoracijo v stanovanjih, darila, turistične spominke nekoč in danes;
- spozna vezenino in način vezenja kot pomemben element kulturne dediščine našega naroda;
- se seznanja z zgodovino vezenja v Evropi in na Slovenskem;
- spozna, kako so vezle naše babice.

3 OPERATIVNI CILJI PREDMETOV

3.1 Osnovni vbodi in tehnika vezenja

UČNA TEMA: ZGODOVINA VEZENJA

CILJI:

- učenci spoznajo, kaj je vezenina;
- seznanijo se, kje v Evropi so vezli že v 17. stoletju (Benetke, Flandrija);
- spoznajo gradivo (vire) o začetkih vezenja na Slovenskem;
- seznanijo se s pojmom nevestina bala;
- spoznajo vrste vezenin, ki so v preteklosti nastajale v spretnih rokah učenk v osnovnih šolah pri predmetu ženska ročna dela, v rokah deklet in gospodinj: nevestina bala (vezeni vzorci na rjuhah, pregrinjalih, prevlekah za vzglavnik, prevlekah za odejo, zavesah, na spodnjem perilu);
- spoznajo vezenje kot okras v cerkvah;
- seznanijo se z razvojem vezenja danes: mali prtički (36 x 36 cm), torbice za suho sadje (embalaža), okrasne blazine, vezeni vzorci na bluzah, pleteninah, kavbojkah, šalih.

PREDLAGANE VSEBINE:

- zgodovina vezenja v Evropi;
- začetki vezenja na Slovenskem (na Ptujju je bil 1. tečaj vezenja za dekleta leta 1908 – dokument: Publikacija OŠ Mladika v Ptujju);
- kaj je vezenina, tipične slovenske narodne vezenine po pokrajinah.

DEJAVNOSTI:

- učenci zbirajo stare vezenine doma, pri babicah, tetah, prababicah;
- izdelajo raziskovalno nalogo o vezeninah v preteklosti in danes;
- ogledajo si stare in sodobne vezenine v muzejih, cerkvah, na gradovih;
- pripravijo razstavo starih in novih (svojih) vezenin v šoli ob koncu šolskega leta ali na kulturni dan.

UČNA TEMA: ORODJE IN PRIBOR ZA VEZENJE TER PRIPRAVA NA PRAKTIČNO DELO

CILJI:

- učenci spoznavaajo pribor in orodje za vezenje ter razumejo njegovo uporabnost pri praktičnem delu;
- spoznavaajo materiale za vezenje (platna in prejice);
- ločijo standardne materiale za vezenje (bombažno in laneno platno) od nestandardnih (pletene, volna, juta, rafija);
- naučijo se izbrati motiv oz. risbo za vzorec;
- naučijo se zaščititi risbo (jo preplastiti in jo ohraniti kot vzorec za večkratno uporabo);
- naučijo se risbo prekopirati na platno;
- seznanijo se z nujnostjo higijene rok in mize pri delu (Vezemo le z umitimi rokami na čisti mizi!);
- naučijo se, da po končanem delu skrbno pospravijo šivanko (jo zabodejo v blazinico), zložijo platno (vezenje) in oboje pospravijo v čisto platneno vrečko.

PREDLAGANE VSEBINE:

- pribor in orodje za vezenje (šivanka, naprstnik ali tulec iz kartona, vdevalnik niti, okrogli okvir, papir za kopiranje, majhne ukrivljene škarjice, bombažno, laneno in mrežasto platno, bombažne prejice);
- priprava na praktično delo.

DEJAVNOSTI:

- učenci prinesejo v šolo šivanke in pribor za vezenje;
- iz kartona si izdelajo tulec – naprstnik za kazalec leve (ali desne) roke, da se ne bodo zbadali vanj;
- učenci izberejo preprosti motiv – risbo in jo prelepijo z lepilnim trakom (preplastitev), da jo zavarujejo. Risbo položijo na platno, jo pripnejo z bucikami, pod risbo položijo kopirni papir. Nato z izpraznjenim kemičnim svinčnikom (ki ne piše!) vlečejo po črtah. Na platnu nastaja zelena risba – vzorec. Narisano platno položijo na kazalec leve roke (ki je zaščiten s tulcem!), z desno pa šivanko vbadajo v platno po narisani črti. Levičarji delajo ravno nasprotno in so pri vbadanju z levico prav spretni in natančni.

PRIPOROČILA:

Učitelj že uro prej učence seznanji z nalogo, da prinesejo v šolo pribor za vezenje: šivanko, blazinico za šivanke, škarjice, platno, platneno vrečko za pribor in platno, karton, lepilni trak. Ves

pribor jim takrat tudi pokaže. Pojasni tudi, kakšno platno naj kupijo, koliko in kje. Pri uri jim pomaga razrezati platno na prtičke. Priporočamo, da šola organizira nakup platna za učence.

UČNA TEMA: ENOSTAVNI STEBELNI VBOD

CILJI:

- učenci spoznajo tehniko enostavnega stebelnega vboda;
- naučijo se s stebelnim vbodom vesti ravne črte, kotne, vijugaste in okrogle obrise narisane-ga predmeta;
- pridobijo spretnost pravilne drže platna v rokah med prsti in pravilne drže šivanke;
- naučijo se začetne stopnje vezenja, zaključevanja vzorca in prenos barvne nitke na so-sednje narisano polje;
- spoznajo enostavno obrobo z resicami.

PREDLAGANE VSEBINE:

- higiena rok in mize pri vezenju,
- enostavni stebelni vbod,
- vezenje prtička,
- obroba (resice).

DEJAVNOSTI:

- učenci samostojno izvezejo prtiček, velik 36 x 36 cm, na katerega so si že prejšnjo uro nari-sali preprost motiv po lastni domišljiji in ustvarjalnosti;
- izvezeni prtiček končajo s preprosto obrobo z resicami;
- preden začnejo vesti, si vedno umijejo roke.

PRIPOROČILA:

Po uvodni frontalni razlagi učitelj vsakemu učencu posebej pokaže pravilno držo platna, šivanke in tehniko stebelnega vboda. Stebelni vbod je najbolj znan in vsestransko uporaben vbod. Z njim izvezemo obrise likov in posamične črte za narisano obliko (Glej: Vanda Bonando, Marinella Nava: Vezenje. Lipa Koper 1983, str. 60). Obrobo z resicami naredijo učenci tako, da na vseh straneh izvlečejo enako število nitk.

UČNA TEMA: ŠIROKI STEBELNI VBOD IN PREDNJI VBOD

CILJI:

- učenci se naučijo razlikovati med enostavnim in širokim stebelnim vbodom;
- znajo prebrati risbo s širokim stebelnim vbodom;
- naučijo se pravilni začetek širokega stebelnega vboda in kako ta vbod pravilno končajo;
- naučijo se prehajanja s prvega polja na drugo;
- vedo, kdaj uporabijo široki stebelni vbod;
- spoznajo tehniko prednjega vboda, ki ga uporabijo za obrobo.

PREDLAGANE VSEBINE:

- priprava in risanje motiva,
- široki stebelni vbod,
- vezenje prtička s širokim stebelnim vbodom,
- prednji vbod – vaja na prtičku,
- obroba prtičkov s prednjim vbodom,
- vezenje motiva na barvno jopico (po izbiri).

DEJAVNOSTI:

- izberejo in narišejo motiv na belo bombažno platno, veliko 36 x 36 cm;
- učenci izvezejo prtiček s širokim stebelnim vbodom;
- vadijo prednji vbod na malem prtiču tako, da s tem vbodom z raznobarnimi nitkami izvezejo več vodoravnih in navpičnih črt, ki se prekrizajo;
- oba prtička končajo z obrobo s prednjim vbodom;
- izvezejo lahko tudi preprosti motiv na barvno jopico (po izbiri).

PRIPOROČILA:

Široki stebelni vbod se veze podobno kot enostavni stebelni vbod, le da nitko pripeljemo mimo prejšnjega vboda za 1ž2 nazaj. Pri ponovitvah tega vboda nastaja široki vez. Vezemo lahko tudi z volno na pleten izdelek. Nastane okras na oblačilu (Glej: Vanda Bonando, Marinella Nava: Vezenje, Lipa Koper, 1983, str. 60).

Prednji vbod se veze od desne proti levi (levičarji nasprotno). Preden začnejo učenci vesti obrobo s prednjim vbodom, si s svinčnikom zarišejo razdalje na robu prtička s točkami, v katere enakomerno vbadajo s šivanko (Glej: Vanda Bonando, Marinella Nava: Vezenje, Lipa Koper, 1983, str. 39).

UČNA TEMA: PLOŠČATI VBOD IN ZANČNI VBOD

CILJI:

- učenci znajo na sliki določiti širša polja, ki jih bodo zapolnili ali izvezli;
- vedo, da so za ploščati vbod primerna polja, široka do 0,5 cm;
- naučijo se pravilnega vbadanja, da bo ploščati vbod tudi po pranju gladek (upoštevati je treba toleranco krčenja platna in prejice);
- spoznajo način, kako začnejo ploščati vbod in kako ga končajo, ter prehod na sosednje polje, naučijo se vleči nitke paralelno (nitka zraven nitke);
- naučijo se vesti zančni vbod in ga uporabijo za obrobo.

PREDLAGANE VSEBINE:

- izbira, priprava in risanje vzorca,
- ploščati vbod,
- vezenje izdelka s ploščatim vbodom,
- zančni vbod,
- obroba nadprta z zančnim vbodom.

DEJAVNOSTI:

- izberejo in narišejo motiv na belo platno;
- učenci vezejo ploščati vbod v ravno narisanim, vijugastem in okroglem polju;
- učenci samostojno izvezejo okrasno blazino ali nadprt;
- naučijo se zančno obrobo in z njo končajo nadprt, ki so ga izvezli s ploščatim vbodom.

UČNA TEMA: ENOSTAVNI KRIŽNI VBOD (KRIŽNI VEZ)

CILJI:

- učenci znajo prebrati motiv (risbo) v križnem vbodu;
- znajo na karirasti papir narisati s križci lastno zamisel (vzorček, žival, cvetico...);
- urijo spretnost natančnega risanja motiva v križcih na platno.

PREDLAGANE VSEBINE:

- načrtovanje in risanje motiva s križci na papir,
- risanje motiva na platno,
- vezenje izdelka v križnem vbodu,
- obroba izdelka.

DEJAVNOSTI:

- učenci načrtujejo motive s križci na karirast papir;
- motiv narišejo na barvasto ali belo platno za vrečko;
- s križnim vbodom izvezejo narisani motiv na vrečko za sadje ali vrečko za vezenje;
- spretnejši in hitrejši učenci izvezejo še en izdelek s križnim vbodom (po izbiri: prtiček, torbico, ovitek za knjigo ...).

PRIPOROČILA:

Vrečko za sadje ali vezenje, torbico ali ovitek za knjigo učencem zašijejo starši ali šivilja s šivalnim strojem, potem ko so učenci vzorec izvezli ročno. Učitelj učence opozori, da mora biti vzorec narisano zelo natančno, da bodo križci v ravnih vodoravnih in navpičnih vrstah.

3.2 Slikarski, marjetični in gobelinski vbod**UČNA TEMA: OSNOVNI VBODI (STEBELNI VBOD, PLOŠČATI VBOD, ZANČNI VBOD)****CILJI:**

- učenci obvladajo enostavni stebelni vbod;
- znajo s stebelnim vbodom vesti ravne črte, kotne, vijugaste in okrogle obrise narisane predmeta;
- utrdijo spretnost pravilne drže platna v rokah med prsti in pravilne drže šivanke;
- znajo začetne stopnje vezenja, zaključevanje motiva in prenos barvne nitke na sosednje narisano polje;
- poznajo preprosto obrobo z resicami;
- učenci znajo na sliki določiti širša polja, ki jih bodo zapolnili ali izvezli;
- vedo, da so za ploščati vbod primerna polja, široka do 0,5 cm;
- naučijo se pravilnega vbadanja, da bo ploščati vbod tudi po pranju gladek (upoštevati je treba toleranco krčenja platna in prejice);
- poznajo način, kako začnemo ploščati vbod in kako ga končamo, ter prehod na sosednje polje, naučijo se nitke vleči paralelno (nitka zraven nitke);
- znajo vesti zančni vbod in ga uporabijo za obrobo.

PREDLAGANE VSEBINE:

- higiena rok in mize pri vezenju,
- Izbira, priprava in risanje motiva,
- enostavni stebelni vbod,
- obroba prtička,
- ploščati vbod,
- vezenje izdelka s ploščatim vbodom,
- zančni vbod,
- obroba prtička z zančnim vbodom.

DEJAVNOSTI:

- učenci prinesejo v šolo šivanke in pribor za vezenje;
- iz kartona si izdelajo tulec – naprstnik za kazalec leve (ali desne) roke, da se ne bodo zbadali vanj;
- učenci izberejo preprost motiv – risbo in jo prelepijo z lepilnim trakom (preplastitev), da jo zaščitijo. Risbo položijo na platno, jo pripnejo z bucikami, pod risbo položijo kopirni papir. Nato z izpraznjenim kemičnim svinčnikom (ki ne piše!) vlečejo po črtah. Na platnu nastaja zelena risba – motiv;
- učenci samostojno izvezejo prtiček, velik 36 x 36 cm, na katerega so si že prejšnjo uro narisali preprosti motiv po lastni domišljiji in ustvarjalnosti;
- izvezen prtiček končajo s preprosto obrobo;
- preden začnejo vezenje, si vedno umijejo roke;
- izberejo in narišejo motiv na bel platnen prtiček;
- učenci vezejo ploščati vbod v ravno narisanim polju, v vijugastem in okroglem polju – izvezejo prtiček;
- naučijo se ali ponovijo zančno obrobo in z njo končajo prtiček, ki so ga izvezli s ploščatim vbodom.

PRIPOROČILA:

Ker je za spoznavanje slikarske tehnike vezenja nujno predznanje tehnik vezenja iz 7. razreda (stebelni, ploščati in zančni vbod), bodo učenci v začetku 8. razreda ponovili osnovne vbode in tehnike vezenja oziroma se jih bodo učenci, ki v 7. razredu niso obiskovali izbirnega predmeta vezenje, na novo naučili.

UČNA TEMA: SLIKARSKI VBOD**CILJI:**

- učenci se na vezenem vzorcu seznanijo s tem, kako tečejo nitke, s katerimi zapolnimo celotne ploskve motiva;
- spoznajo, da slikarski vbod uporabljamo za polnjenje večjih ploskev;
- razvijajo smisel za skladnost barv in barvne harmonije;
- ugotovijo, da je slikarski vbod eden najlepših vezilnih vbodov;
- naučijo se pravilno vesti slikarski vbod;
- motiv »naslikajo« tako, da ploskve zapolnijo z raznobarnimi nitkami ali meliranimi nitkami.

PREDLAGANE VSEBINE:

- izbira in risanje motiva na belo platno,
- slikarski vbod – »slikanje« sadja,
- slikarski vbod – prekrivanje cvetnih listov,
- obroba prtičkov,
- pranje in likanje vezenin.

DEJAVNOSTI:

- učenci izberejo in narišejo motive na bel bombažni prtiček in nadprt;
- s slikarskim vbodom izvezejo dva izdelka: npr. prtiček z motivom sadja (jabolko, hruška, sliva, grozdje ...), nadprt s cvetnim motivom (po izbiri).

PRIPOROČILA:

Učitelj naj učencem predstavi slikarski vbod najprej tako, da jim pokaže nekaj že izvezenih izdelkov v tej tehniki, šele potem naj razloži tehniko slikarskega vboda. Več o razlagi slikarske tehnike vezenja v: Vanda Bonando, Marinella Nava: Vezenje, Lipa Koper, 1983, str. 70–71.

UČNA TEMA: MARJETIČNI VBOD (ENOSTAVNI MARJETIČNI VBOD ALI VERIŽNI MARJETIČNI VBOD)**CILJI:**

- učenci znajo s šestilom narisati cvetove in izdelati motiv;
- razvijajo spretnost samostojnega načrtovanja motiva na papir;
- znajo prenesti motiv na platno;

- usvojijo tehniko vezenja marjetičnega vboda;
- znajo izdelati obrobo prtička.

PREDLAGANE VSEBINE:

- načrtovanje motiva (cvetje) in risanje na platno,
- marjetični vbod,
- vezenje prtička z marjetičnim in ploščatim vbodom,
- obroba prtička s prednjim ali zančnim vbodom.

DEJAVNOSTI:

- učenci na list A4 načrtujejo motiv – tri različno velike kroge,
- načrt motiva prenesejo na prtiček iz belega ali barvastega platna,
- cvetove lahko dopolnijo s stebлом in listi,
- cvetove izvezejo z marjetičnim vbodom, sredino (manjši krog) pa napolnijo s ploščatim vbodom,
- prtiček končajo z obrobo po izbiri.

PRIPOROČILA:

Učenci na list A4 s šestilom narišejo tri različno velike kroge. Vsak krog razdelijo na šest delov. Znotraj vsakega kroga narišejo še manjši krog, ki pomeni sredino cveta (prašniki). Tako so dobili motiv s tremi cvetovi. Načrt prelepijo z lepilnim trakom, nato motiv prekopirajo na platno. Več o razlagi marjetičnega vboda v: Vanda Bonando, Marinella Nava: *Vezenje*, Lipa Koper, 1983, str. 65.

UČNA TEMA: GOBELINSKI VBOD

CILJI:

- seznanijo se z materialom za gobelinski vbod (mrežasto platno, stramin, debelejšje bombažne niti, volnene niti);
- znajo uporabljati topo šivanko, ki se uporablja za vezenje gobelinskega vboda;
- usvojijo tehniko vezenja pokončnega ali poševnega gobelinskega vboda;
- naučijo se natančno brati vzorec (motiv) in razvijajo smisel za harmonijo barv.

PREDLAGANE VSEBINE:

- izbira materiala in preprostega motiva za vezenje gobelina,
- gobelinski vbod (pokončni ali poševni),

- vezenje izdelka (stenske tapiserije) z gobelinskim vbodom,
- obroba izdelka.

DEJAVNOSTI:

- učenci prinesejo od doma po navodilih iz prejšnje ure material za vezenje gobelinskega vboda (po izbiri: mrežasto platno ali stramin, debelejše bombažne niti ali volnene niti, ustrezno debelo topo šivanko);
- izberejo si preprost vzorec (npr. vodoravne črte, liki, ...);
- izvezejo izdelek z gobelinskim vbodom (stenska tapiserija, torbica, ovitek za knjigo ...);
- izdelek končajo z ustrezno obrobo ali ga šivilja sešije skupaj (npr. torbico).

PRIPOROČILA:

Učitelj učencem pokaže nekaj že izvezenih izdelkov z gobelinskim vbodom. Več o razlagi gobelinskega vboda v: Vanda Bonando, Marinella Nava: *Vezenje*, Lipa Koper, 1983, str. 102–103.

3.3 Angleško vezenje in vezenje rišelj

UČNA TEMA: ANGLEŠKO VEZENJE

CILJI:

- učenci prepoznajo izvezene izdelke v tehniki angleškega vezenja;
- znajo brati načrt za angleško vezenje in narisane črte ob obrisu vzorca (prednji vbod);
- seznanijo se s postopkom tehnike angleškega vezenja;
- znajo izvesti izdelek v tehniki angleškega vezenja;
- seznanijo se z zgodovinskim razvojem tehnike angleškega vezenja.

PREDLAGANE VSEBINE:

- branje načrta za angleško vezenje in risanje vzorca na platno,
- priprava vzorca za začetek angleškega vezenja,
- vezenje prtička v tehniki angleškega vezenja,
- izdelava obrobe prtička,
- pranje, sušenje in likanje prtička.

DEJAVNOSTI:

- učenci izberejo vzorec in preberejo načrt za angleško vezenje, vzorec prekopirajo na bel bombažni prtiček;

- ob črti vzorca izvezejo prednji vbod,
- izvezejo prtiček v tehniki angleškega vezenja,
- prtiček obrobijo z zančnim vbodom ali na rob prišijejo čipko,
- prtiček v šoli operejo, raztegnejo, posušijo in zlikajo,
- učenci pazijo na higieno rok, mize, na kateri vezejo, in na to, da platno ostane čisto. Sadje, hrana in sokovi niso priporočljivi, ko je na mizi vezenje.

PRIPOROČILA:

Tehnika angleškega vezenja je nastala v Angliji, ko so se izdelovale bombažne vezenine: bela nitka na belo platno ali barvasta nitka na belo ali barvasto platno, celo na črno platno.

Priprava na angleško vezenje: Ob črti polja, kjer bo nastala luknjica, izvezemo prednji vbod, da okrepimo rob. Po sredini polja z majhnimi ostrimi škarjicami zarezemo ravni rez po dolžini, čez njega pa pravokotno do tri kratke reze po širini polja (odvisno od dolžine in oblike polja). Zarezano platno upognemo po črti vzorca navznoter in začnemo vesti ovojni vbod ali kordonet. Več o razlagi tehnike angleškega vezenja v: Vanda Bonando, Marinella Nava: Vezenje, Lipa Koper, 1983, str. 72–73.

UČNA TEMA: VEZENJE RIŠELJE

CILJI:

- učenci ponovijo ovojni vbod (pravilen začetek in zaključek končane oblike);
- naučijo se napeljati nitko z enega dela vzorca na drugega ali tretjega, če je nitka še dovolj dolga;
- znajo izdelovati mostiček ali pikot, ki ga povežejo na ovojni vbod vzorca;
- spoznajo tehniko vezenja rišelje, ki je različica čipkastega vezenja;
- seznanijo se z enostavnim zančnim vbodom.

PREDLAGANE VSEBINE:

- branje načrta za vezenje rišelje in risanje preprostega vzorca na belo platno,
- tehnika vezenja rišelje,
- vezenje prtička v tehniki rišelje,
- izdelava obrobe prtička,
- pranje in likanje prtička.

DEJAVNOSTI:

- opazujejo že izvezene motive v tehniki rešilje;
- izberejo preprost vzorec za vezenje rešilje in ga narišejo na prtiček, velik 36 x 36 cm;
- izvezejo narisani vzorec in natančno izdelajo mostičke;
- izvezejo obrobo ali prišijejo čipko;
- v šoli prtiček operejo, raztegnejo posušijo in zlikajo.

UČNA TEMA: AŽUR IN KRIŽNI VBOD NA MREŽASTEM PLATNU**CILJI:**

- učenci spoznajo tehniko vezenja ažur in navadni križni vbod na že izvezenih izdelkih ali skicah;
- znajo pravilno in natančno vesti križce z navadnim križnim vbodom na mrežasto platno;
- znajo vesti enostavni in obojestranski ažur na mrežasto platno;
- z ažurom znajo izvesti obrobo prtička z resicami;
- vedo, da je navadni križni vbod najpogostejša tehnika vezenja na Gorenjskem;
- naučijo se, kako pravilno začeti ažur, kako zaviti na vogalu in kako končati.

PREDLAGANE VSEBINE:

- navadni križni vbod na mrežastem platnu,
- vezenje prtička z navadnim križnim vbodom,
- enostavni ažur in obojestranski ažur,
- vezenje prtička v tehniki ažur,
- vezenje obrobe prtičkov z ažurom in resicami,
- pranje, sušenje in likanje prtičkov.

DEJAVNOSTI:

- učenci izvezejo prtiček v tehniki ažur (npr. vezejo dve črti enostavnega ažura, v sredini pa eno obojestranskega ažura);
- prtiček obrobijo z ažurom in naredijo resice;
- učenci izberejo preprost vzorec za navadni križni vbod (npr. gorenjski nagelj);
- izvezejo izbrani vzorec z navadnim križnim vbodom tako, da natančno štejejo nitke. Tudi ta prtiček obrobijo z ažurom in naredijo resice;
- oba prtička operejo, posušijo in zlikajo.

PRIPOROČILA:

Vzorci za križni vbod in ažur naj bodo preprosti in prtički majhni (npr. 36 x 36 cm), sicer bodo učenci imeli premalo časa, da izdelke končajo. Izberejo lahko belo ali barvasto mrežasto platno, da bodo lahko šteli in izvlekli nitke pri ažuru.

Gorenjske vezenine s križci so bile vezene največkrat samo z eno barvo, včasih z dvema (rdeča in modra, lahko tudi dve svetlejši barvi). V Beli krajini je močno razširjena tehnika vezenja tkanice ali tkaničenje, ki je popolno posnemanje tkanja, znano pa je tudi štepanje, s katerim so Belokranjice krasile rokavce, do pasu ali nižje segajočo srajco. V Beli krajini (pa tudi drugje) lahko namesto navadnega križnega vboda in ažura učence naučite vesti v tehniki tkaničenja ali štepanja.

Več o razlagi tehnike ažur v: Vanda Bonando, Marinella Nava: *Vezenje*, Lipa Koper, 1983, str. 45–46. Več o razlagi tehnike vezenja z navadnim križnim vbodom, tehnike tkaničenja in štepanja pa v: Neli Niklsbacher-Bregar: *Narodne vezenine na Slovenskem*, Založba Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva, Ljubljana, 1982, str. 24–25, 166–168.

4 KATALOG ZNANJA

4.1 Osnovni vbodi in tehnika vezenja

a) Temeljni standardi znanja

Učenec:

- razloži, kaj je vezenina in kaj vezenje;
- razloži politične in gospodarsko-socialne razmere, ki so bile vzrok za razvoj te umetne obrti na Slovenskem;
- našteje kraje (središča) v Sloveniji, v domači občini in v sosednjih občinah, kjer so nekdanj vezli in kjer vezejo še danes,
- pravilno uporablja pribor za vezenje in se pripravi na praktično delo;
- pozna različne vrste vezenin in njihovo estetsko in praktično vrednost;
- obvlada osnovne vbode vezenja: stebelni vbod, ploščati vbod; enostavni križni vbod, zračni vbod in prednji vbod za obrobo na prtičku;
- izveze vsaj pet izdelkov z različnimi vrstami vbodov in jih obrobi.

b) Minimalni standardi znanja

Učenec:

- razloži, kaj je vezenina in kaj vezenje;
- pozna politične in gospodarsko-socialne razmere, ki so bile vzrok za razvoj te umetne obrti na Slovenskem;
- prepozna materiale za vezenje in osnovne vbode (stebelni vbod, ploščati vbod, enostavni križni vbod, prednji vbod za obrobo);
- pozna estetsko in praktično vrednost vezenine;
- izveze vsaj tri izdelke z različnimi vrstami vbodov in jih obrobi.

4.2 Slikarski, marjetični in gobelinski vbod

a) Temeljni standardi znanja

Učenec:

- našteje kraje (središča) v Sloveniji, v domači občini in v sosednjih občinah, kjer so nekdanj vezli in kjer vezejo danes;
- pravilno uporablja pribor za vezenje in se pripravi na praktično delo;
- pozna različne vrste vezenin in njihovo estetsko in praktično vrednost;
- obvlada osnovne vbode vezenja: stebelni, ploščati, enostavni križni, zančni vbod in prednji vbod za obrobo na prtičku;
- obvlada zahtevnejše tehnike vezenje: slikarski, marjetični in gobelinski vbod;
- izveze vsaj po en izdelek z različnimi vrstami zgoraj navedenih vbodov in jih obrobi.

b) Minimalni standardi znanja

Učenec:

- našteje evropska središča, kjer se je razvijalo vezenje že pred sto leti;
- opiše zgodovinske razmere, v katerih je vezenje doseglo lep razvoj;
- razloži, zakaj je razvoj vezenja po 2. svetovni vojni pri nas zastal;
- zna izbrati ustrezne materiale za vezenje;
- pozna tehnike vezenja: slikarski vbod, marjetični vbod in gobelinski vbod;
- obvlada osnovne tehnike vezenja: stebelni, ploščati, enostavni križni, zančni vbod in prednji vbod za obrobo na prtičku,
- izveze vsaj tri izdelke z različnimi vrstami vbodov in jih obrobi.

4.3 Angleško vezenje in vezenje rišelj

a) Temeljni standardi znanja

Učenec:

- zna opisati vrste vezenja po pokrajinah na Slovenskem (npr.: na Gorenjskem vezejo s križci, v Beli krajini je znano belokranjsko tkaničenje, na Štajerskem in v Prekmurju vezejo stebelni vbod, ploščati vbod ...);
- pozna in razloži, kako so nastajale barvne kombinacije prejic nekoč in danes (nekdanj enobarvna, rdeča in modra, danes pisane, bele in črne);

- zna razložiti, zakaj se je angleško vezenje razvilo v Angliji (država je uvažala belo bombažno platno iz kolonij);
- obvlada zahtevnejše tehnike vezenja: angleško vezenje, vezenje rišelje in križce na mrežasto platno (ali tkaničenje, štepanje);
- zna med seboj prepletati angleško vezenje in vezenje rišelje (različica čipkastega vezenja);
- izveze vsaj štiri izdelke v zgoraj navedenih tehnikah vezenja in jih obrobi.

b) Minimalni standardi znanja

Učenec:

- zna opisati vrste vezenja po pokrajinah na Slovenskem (npr.: na Gorenjskem vezejo s križci, v Beli krajini je znano belokranjsko tkaničenje, na Štajerskem in v Prekmurju vezejo stebelni vbod, ploščati vbod ...);
- pozna in razloži na vezenem prtičku angleško vezenje in vezenje rišelje, ki se med seboj dopolnjujeta,
- obvlada osnove tehnik vezenja: angleško vezenje, vezenje rišelje, ažur in križce na mrežasto platno,
- izveze vsaj tri izdelke v zgoraj navedenih tehnikah vezenja in jih obrobi.

5 PRILOGE

5.1 Medpredmetne povezave:

Predmet vezenje se navezuje na vsebine predmetov:

- zgodovina
- likovna vzgoja
- gospodinjstvo
- slovenščina
- geografija
- tehnika in tehnologija

5.2 Specialnodidaktična priporočila

Praktični del pouka naj se izvaja v blokurah (po dve uri skupaj) vsak drugi teden. Razloga za to sta nekoliko daljša priprava na delo in vezenje na platno. Zahtevajo se zbranost, natančnost in vztrajnost pri usvojitvi novega vboda.

Pri pouku predmetov vezenja posredujemo teoretična in praktična znanja ter vzgajamo. Nove vsebine posameznih učnih tem naj učitelj podaja nazorno, tako da pred učence položi izvezene izdelke in risbe motivov in vzorcev, ki jih bodo učenci vezli. Na priloženih učnih listih naj bodo kopije motivov in vzorcev z vprašanji o tehniki vbodov. Učitelj naj se prilagaja razvojni stopnji učenca in njegovim sposobnostim. Spremlja naj njegovo dejavnost, ga spodbuja in opozarja na napake.

Težišče poučevanja naj predstavlja praktično delo. Samostojno in praktično delo poteka v obliki delavnice. Učenec rešuje svoje težave s pomočjo učiteljeve individualne razlage.

Učitelj naj ima na voljo več različnih vzorcev. Učenec nariše na platno vzorec, ki si ga je izbral, lahko pa nariše tudi vzorec po svoji zamisli na papir in ga potem prekopira na platno. Učitelj naj izbira stare slovenske narodne motive, ki jih najde v literaturi, na starih vezeninah, v muzejih... Poleg tega naj izbere tudi sodobne motive – torej vezenje za današnji čas.

Svoje izdelke – vezenine (oprane in zlikane) – učenci skrbno shranijo v čisto škatlo ali predal za razstavo, ki jo bodo pripravili ob koncu šolskega leta. Po razstavi naj svoje izdelke doma upo-

rabljajo: npr. prti in prtički naj krasijo mizo ali polico, okrasna blazina naj bo položena v dnevni sobi na kavču, vrečka za sadje naj visi na zidu na hodniku ... Vezenine so izvezene z razumom, dušo in s srcem, torej naj nam lepšajo družinsko življenje.

Na učne list naj učenci zapišejo vrste vbodov, ki so se jih naučili, nalepijo najljubše vzorce in naštejejo izdelke, ki so jih izvezli. Tako bo nastalo dokumentirano učenčevo delo v mapi. Ob koncu šolskega leta naj prejmejo pohvalo za udeležbo pri pouku vezenja in na razstavi.

Pri predmetu osnovni vbodi in tehnika vezenja učenci usvojijo osnovne tehnike vezenja (križni, stebelni, ploščati vbod), pri predmetu slikarski, marjetični in gobelinski vbod utrdijo znanje osnovnih tehnik vezenja in usvojijo slikarski vbod, marjetični vbod in gobelinski vbod, pri predmetu angleško vezenje in vezenje rišelj utrdijo znanje osnovnih tehnik vezenja, nadgradijo znanje in osvojijo angleško vezenje, vezenje rišelj, ažur in križce na leakril.

K sodelovanju naj občasno povabijo tudi starejšo ljubiteljico vezenja, ki bo učencem pokazala, kako so vezli v starih časih. V treh letih naj učenci spoznajo slovensko vezenino.

5.3 Ocenjevanje znanja

Z oceno ocenimo učenčevo znanje in spretnosti. Te se kažejo kot:

- zbiranje informacij in izdelava projektne naloge,
- uporaba orodja in pribora za vezenje,
- sodelovanje v skupini,
- priprava na praktično delo,
- sprejemanje odločitev in načrtovanje vzorcev,
- spretnost vezenja v posameznih tehnikah,
- pranje in likanje vezenih izdelkov in
- kakovost in estetski videz izdelkov.

5.4 Predlog literature za učitelje

- Bonando, Wanda in Nava, Mirella: Vezenje, Koper: Založba Lipa. 1983.
- Vse o ročnih delih (prevedel Slavko Sušnik), Koper: Založba Lipa. 1983.
- Ročna dela (pletanje, kvačkanje in vezenje), Ljubljana: Mladinska knjiga. 1979.
- Narodne vezenine na Slovenskem, Ljubljana: Založba Centralnega zavoda za gospodinjstvo. 1982.

- Ročna dela (prevedla in priredila Darinka Petkovšek), Ljubljana: Mladinska knjiga. 1978.
- Vse o ročnih delih (prevedla Marjana Samide), Koper: Založba Lipa. 1983.
- Korber, Marjana: Slovenske narodne vezenine. Velikonočni prti, Ljubljana: Družina. 2001.
- Rozboršek, Ivan: Slovenska krasilna umetnost, Celje: Mohorjeva družba. 1992.
- S. M. Justina Višner O. S. U.: Slovenske narodne vezenine, Koper: Ognjišče. 1989.
- Bogataj, dr. Janez: Sto srečanj z dediščino na Slovenskem, Ljubljana: Prešernova družba. 1992.
- Košuta, Marta: Tržaška noša in njena vezenina, Trst: Založba Devin. 1997.

BROŠURE, ČLANKI IN REVIJE:

- Anna (Burda), št. 1, januar 2000.
- Anna (Burda), št. 6, junij 1992.
- Anna (Burda), št. 6, junij 1994.
- RAKAM 7, Milano 1993.
- RAKAM 2, Milano 1993.
- S. E. D. (Glasnik slovenskega etnološkega društva), 1999, 39/1, str. 49.
- BIOVEZ – Vezilje iz Slovenske Bistrice: Etnologija je povsod, str. 50 (Raziskavo je vodila etnologinja Tanja Hohnec.).
- Hohnec, Tanja: Tekstil v pohorski hiši: bilten Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 94, ZTOKS – Gibanje znanost mladini, Ljubljana, junij 1995.
- Golob, Franc: Album pripoveduje, Ob 100-letnici Mladike Ptuj.

SPLETNI VIRI:

- Odprta šola – gimnazija Jesenice (šol. l. 2000/2001).
- Kulturni utrinek – VEZENINE nekoč in danes tudi v Bevčah.
- Turistično društvo Rateče – Planica – Sekcija za ročna dela.
- Društvo žena Tisa, Ptujška Gora.

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

ISBN 978-961-234-680-5

9 789612 346805